

Таким чином, поряд з перерахованими на початку статті методами керування економічними системами, нами розглянуті підходи зм'якшення відтворювальних диспропорцій, що і створюють блок прийняття управлінських рішень в акціонерних товариствах, заснованих на обліку зазначених диспропорцій. Як бачимо, створення загальної теорії про відтворювальні диспропорції, у тому числі й виділення в економічному аналізі особливого розділу, у якому б досліджувалися методи прийняття управлінських рішень, заснованих на обліку соціально-економічних диспропорцій, дійсно є досить актуальним завданням економічної науки, рішення якого дозволить істотно вплинути на ефективність функціонування акціонерних товариств і всього народногосподарського комплексу.

Література

1. Ратнер Н.М. Региональные диспропорции: оценка и пути их преодоления / Н.М. Ратнер, В.А. Ягнов, Нестеренко О.Н., Капустина Л.М. Екатеринбург: Изд. Урал. Гос. экон. ун-та, 2004.- 112 с.
2. Региональное программирование в развитых капиталистических странах. - М.: Наука, 1974.- 327 с.
3. Дмитриева О.Г. Региональная экономическая диагностика / О.Г. Дмитриева.- Харьков : Изд-вуниверситету экономики и финансов, 2002. - 274 с.
4. Некрасов Н.Н. Региональная экономика / Н.Н. Некрасов. - М.: Экономика, 2005.- 317 с.
5. Мазанова М.Б. Територіальні пропорції народного господарства СРСР / М.Б. Мазанова. - К.: Наука, 2007.- 217 с
6. Хейнман С. До розробки структурно-інвестиційної політики / С. Хейнман // Економіст.- 2004.- № 6.- С. 67-71.
7. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в АР КРИМ 2010/2011 році. Статистичний збірник, Сімферополь 2012.- 145 с.

*Томілін О.О., к.с.-г.н., доцент,
Полтавська філія ПВНЗ «Європейський університет»*

СУЧАСНИЙ СТАН ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ПОЛТАВСЬКОГО РЕГІОНУ

На сучасному етапі відбуваються трансформаційні зміни, як у зв'язку з недостатніми темпами економічного розвитку, так і наявністю стагнаційних та кризових явищ в економіці на основі змін міжгалузевих економічних відносин. Харчова промисловість є складною за своєю структурою та розміщенням основних центрів галузей господарського комплексу нашої держави. Згідно прогнозних розрахунків ООН, населення нашої планети до 2030 року збільшиться з 6 до 8,5 млрд. чоловік, що зумовить значне зростання цін на продукти харчування, споживання яких весь час збільшується. Найбільшу стурбованість викликає різко зростаюча продовольча криза, в результаті якої в світі щоденно від недоїдання вмирають десятки тисяч людей, а близько 800 мільйонів - потерпають від голоду та жебрацтва. Зазначимо, що зростання цін на енергоресурси вже призвело до подорожчання продуктів харчування майже на 50%.

В результаті цього за межею бідності в світі опинились більше 100 мільйонів чоловік. Вихід з системної кризи полягає в забезпеченні розвитку пріоритетних галузей національної економіки, і перш за все, харчової промисловості, яка формує кістяк "продовольчого комплексу" країни, який за трактуваннями фахівців взагалі являє собою складну міжгалузеву економіко-екологічну систему, основними складовими якої на вході є природні ресурси, праця, капітал, технології, а на виході, крім харчових продуктів - шкідливі викиди та відходи [1].

Стан харчової промисловості України досліджуються такими вченими як: М.П. Бутко, П.П. Борщевський, Б.М. Данилишин, Л.В. Дейнеко, Т.Л. Мостенська, П.Т. Саблук, І.О. Сингаївський, М.П. Сичевського, Л.В. Страшинської, Г.М. Тарасюк В.М. Трегобчук, Л.Г. Чернюк, І.Р. Юхновський та ін. дослідників. На нашу думку, в цих наукових працях не знайшли достатнього вивчення та вирішення проблем розвитку міжгалузевих економічних відносин в сфері харчової промисловості, особливо в період ринкового реформування. Вирішення продовольчих проблем у регіонах здійснюється суб'єктами господарської діяльності різних галузей господарського комплексу. Незважаючи на глибину теоретичних обґрунтувань та практичних рекомендацій щодо становлення та розвитку харчової промисловості є необхідність розробки та вдосконалення методологічних підходів до дослідження міжгалузевих зв'язків в регіоні.

Метою дослідження є розробка шляхів подолання негативних наслідків кризових явищ, обґрунтування практичних рекомендацій щодо регіонального розвитку харчової промисловості, відповідно до світових вимог в інтересах держави.

Значення харчової промисловості для розвитку суспільства неможливо переоцінити. Дейнеко Л.В. вважає, що харчова промисловість у будь-якій країні, а тим більше в Україні, яка має надзвичайно сприятливі умови для її ефективного розвитку, є однією з провідних формуючих ланок всієї економіки, промислового та агропромислового комплексів, ефективне функціонування якої є основоположним чинником економічного і соціального зростання, головною умовою забезпечення підвищення життєвого рівня населення [2, с. 22].

Харчова промисловість України є стратегічно важливою, оскільки підприємства цієї галузі формують продовольчу безпеку країни, забезпечують населення необхідними продовольчими товарами, витрати на споживання яких складають понад 60% загальних грошових витрат населення [3]. На думку інших авторів харчова промисловість України є однією з провідних галузей економіки, яка представлена близько 20 галузями і підгалузями, де задіяне близько мільйона чоловік [4]. На думку деяких вчених, галузева структура харчової промисловості повинна наблизитись до аналогічної в європейських економічно розвинутих країнах з урахуванням вітчизняної специфіки та гострої необхідності забезпечення перспективних потреб аграрної сфери у виробничих спорудах для збереження вирощеної продукції і вироблених продуктів харчування, потужностях з переробки аграрної сировини та технічних засобів її доставки і реалізації [5, с. 152]. Варто зазначити що, у державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року для кожного регіону виділені пріоритети міжнародного співробітництва не визначаються [6].

На особливу увагу заслуговує питання структури та класифікації галузей харчової промисловості. На особливості розміщення центрів харчової промисловості впливають сировинний та споживчий фактор. Залежно від ступеня впливу цих факторів, галузі харчової промисловості можна поділити на три групи:

1. Галузі, що орієнтуються на джерела сировини і переробляють малотранспортабельну сировину та мають високі норми витрат цієї сировини. До таких галузей відносяться: цукрова, спиртова, маслоробна, консервна, крохмале-патокова, олійно-жирова промисловість.

2. Галузі, що тяжіють до місць споживання готової продукції (випуск продукції з обмеженим терміном зберігання або споживання, збирання маси готової продукції з масою сировини).

Ця група представлена хлібопекарською, кондитерською, макаронною, пивоварною, молочною галузями. Галузі з одночасною орієнтацією на сировину і споживача (при більшій масі сировини порівняно з готовою продукцією) – це борошномельно-круп'яна, м'ясна, виноробна, поттонова, лікеро-горілчана [7]. На нашу думку, провідними галузями харчової промисловості є 12 галузей (рис. 1):

Рис. 1. Галузі харчової промисловості

Джерело: [авторська розробка]

А з урахуваннями значимості соціального фактору, питомої ваги в обсягах виробництва, бюджетоутворення, ресурсного потенціалу пріоритетними напрямками розвитку промисловості є: розвиток машинобудування; розвиток харчової промисловості. Регіональна спеціалізація харчової промисловості в раціональних масштабах приводить до економії витрат суспільної праці, оскільки передбачає найефективніше використання природних умов і ресурсів, матеріально-технічного і трудового потенціалу території [1, с. 118-120].

Регіональний розвиток харчової промисловості являє собою трансформацію територіальної організації виробництва продуктів харчування, спрямовану на забезпечення задоволення потреб населення країни і окремих її регіонів у них у відповідності з науково обґрунтованими фізіологічними нормами їх споживання і формування потужного експортного потенціалу продовольчих товарів на основі раціонального використання природно-ресурсного та виробничого потенціалу, переваг територіального поділу праці [2, с. 9].

Характеризуючи сучасний стан харчової промисловості, слід звернути увагу, що в даний час на підприємствах по виробництву харчової продукції зайнято понад 22 тис. осіб. Галузь має значний потенціал для розвитку. За наявності потужної сировинної бази підприємства харчової промисловості, в основному орієнтовані на виробництво продукції на досить насичений внутрішній ринок. В останні роки питома вага готових харчових продуктів у загальному обсязі регіонального експорту не перевищує 10%, при цьому більша частина – це тютюнові вироби та шоколадна продукція, в той час як продукти із зернових культур, продукти переробки овочів і фруктів, молокопродукти займають в обсязі експорту менше 1% по кожній із зазначених груп. Недостатньо використовуються можливості щодо виробництва екологічно чистих продуктів харчування при значному потенціалі органічного землеробства. З огляду на зазначене, серед пріоритетів розвитку харчової промисловості Полтавського регіону є олійножирова та цукрова. Аналізуючи виробництво основних видів продукції харчової промисловості Полтавської області можна виділити наступне. У 2009 році підприємствами області вироблено 128,0 тис. т. олії, що в 1,6 рази більше ніж у 2003 році (табл.1):

Таблиця 1

Виробництво основних видів продукції харчової промисловості
Полтавської області за 2003-2009 рр.

Продукція	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Яловичина і телятина, свіжі (парні) чи охолоджені, тис.т	11,8	10,6	10,5	13,3	14,0	10,9	7,2
Свинина свіжа (парна) чи охолоджена, тис.т	10,2	9,4	7,9	12,1	14,2	13,5	10,7
Вироби ковбасні, тис.т	16,4	17,6	20,3	21,8	24,2	26,8	25,8
Олія соняшникова нерафінована, тис.т	78,9	87,1	88,4	126,2	123,9	117,8	128,0
Молоко оброблене рідке, тис.т	25,7	27,7	36,8	31,9	31,5	36,3	38,8
Масло вершкове, тис.т	7,8 ²	6,1	5,3	5,7	5,4	4,8	3,7
Сир свіжий неферментований та сир кисломолочний, тис.т	2,4	2,3	3,0	2,5	2,7	3,1	3,1
Сири жирні, тис.т	22,0	29,6	38,6	38,0	48,8	50,4	49,5
Продукти кисломолочні, тис.т	33,6	34,6	38,9	37,8	38,3	40,3	37,3
Вироби хлібобулочні, тис.т	84,0	83,5	79,6	75,0	72,6	71,5	65,5
Цукор білий кристалічний, тис.т	144,2	187,5	203,9	319,4	261,4	336,2	332,2
Шоколад та інші продукти харчові готові з вмістом какао, в брикетах, пластинах чи плитках, тис.т	14,6	20,1	24,9	26,7	25,1	23,4	19,3
Вироби кондитерські з цукру, включаючи білий шоколад, без вмісту какао, тис.т	68,8	66,6	66,5	60,0	71,8	68,9	73,5

Джерело: розроблено за матеріалами[9]

Зростання обсягів виробництва олії пояснюється двома основними причинами:

- по-перше, це зростання виробництва у сільськогосподарській ланці.
- по-друге, це значні інвестиції у реконструкцію та введення в дію нових потужностей підприємств, саме олійножирової галузі. Підвищення ефективності виробництва цукрової галузі є однією з головних умов забезпечення стабільного розвитку агропромислового виробництва України,

стан якого визначає продовольчу безпеку країни, експортного потенціалу інших галузей харчової промисловості.

За даними Головного управління статистики у Полтавській області виробництво цукру білого кристалічного у 2009 році, порівняно з 2003 роком, збільшилося на 43,4%, або в 2,3 рази [8].

Основними факторами розвитку харчової промисловості є рівень споживання продуктів харчування населення та стан сільського господарства. Споживання продуктів харчування в домогосподарствах Полтавської області є вирішальним чинником для формування харчової промисловості регіону в період ринкового реформування.

Споживання продуктів харчування в домогосподарствах (в перерахунку в первинний продукт) у середньому за місяць у розрахунку на одну особу значно збільшився у 2009 році, в порівнянні з 1999 роком, по таких продуктах харчування як: цукор, олія, м'ясо і м'ясопродукти, риба і рибопродукти, хліб і хлібобулочні вироби, фрукти (табл. 2.):

Таблиця 2

Споживання продуктів харчування в домогосподарствах Полтавської області за 1999-2009 роки

Споживання продуктів харчування в домогосподарствах (в перерахунку в первинний продукт) у середньому за місяць у розрахунку на одну особу	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
- м'ясо і м'ясопродукти, кг	4,3	4,0	3,4	3,8	4,6	4,2	4,6	5,3	5,3	5,4	4,7
- молоко і молочні продукти, кг	19,5	17,8	17,1	19,4	21,0	21,1	23,3	24,5	23,6	22,5	19,2
- яйця, шт.	18	18	16	17	17	18	20	20	19	20	18
- риба і рибопродукти, кг	1,4	1,5	1,5	1,7	1,8	1,9	2,2	2,2	2,1	2,5	2,0
- цукор, кг	2,3	3,8	3,6	3,5	3,9	4,1	3,7	3,2	3,1	3,5	3,1
- олія та інші рослинні жири, кг	1,2	1,6	1,9	1,9	2,1	1,8	1,8	1,7	1,5	1,7	1,6
- картопля, кг	10,6	10,5	13,0	12,3	11,8	10,9	9,9	9,9	9,1	9,5	9,7
- овочі та баштанні, кг	11,2	10,2	10,0	10,9	10,1	9,0	9,5	9,9	8,8	9,3	10,6
- фрукти, ягоди, горіхи, виноград, кг	2,1	2,6	2,4	2,5	2,7	2,8	3,1	2,8	3,2	3,2	3,1
- хліб і хлібні продукти, кг	8,3	10,7	11,6	12,0	11,6	10,8	10,9	10,3	10,1	10,4	9,4

Джерело: розроблено на основі: [10]

Структурна перебудова економіки Полтавської області передбачає прискорене створення найновіших виробництв та оновлення традиційних галузей, в першу чергу у промисловості та сільському господарстві. Це забезпечить зростання виробництва та експорту традиційних товарів, а також створення нових, які дозволять місцевим виробникам конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках [9, с. 90].

На рис. 2 наведена динаміка основних показників розвитку аграрного сектора Полтавської області. Виробництво аграрної продукції максимально планується збільшити в 2015 – 2020 роках по таких показниках як: зернові культури – 4600-4800 тис. т., цукрові буряки – 2500-2800 тис. т., відповідно.

Важливою особливістю галузей харчової промисловості є безпосередня залежність від інших галузей (машинобудівна, хімічна, нафтопереробна).

З огляду на зазначене, до основних завдань які сьогодні стоять перед агропромисловим комплексом Полтавської області можна назвати наступні:

а) для сільського господарства регіону:

- покращення умов матеріально-технічної бази сільськогосподарської галузі (щорічне збільшення сільськогосподарської техніки за рахунок інвестиційних програм;
- покращення роботи сервісних підприємств по ремонту техніки);
- залучення місцевого населення, випускників професійно-технічних та вищих навчальних закладів до сільськогосподарського виробництва;
- покращення умов праці та розв'язання соціальних проблем для молодих сімей;
- підвищення продуктивності праці;

б) для підприємств харчової промисловості:

- створення системи ціноутворення через організацію прогностичного агропромислового ринку;
- створення умов для здорової конкуренції;

- впровадження нових технологій при виробництві продукції;
- створення умов для зацікавленості, як іноземних так і вітчизняних інвесторів;
- залучення різноманітних форм кредитування малого і середнього бізнесу;
- застосування санітарних норм якості харчових продуктів;
- оновлення матеріально-технічної бази підприємств харчової промисловості;
- освоєння нових каналів збуту продукції агропромислового комплексу;
- створення нових виробничих фондів;
- підвищення якості виробленої готової продукції.

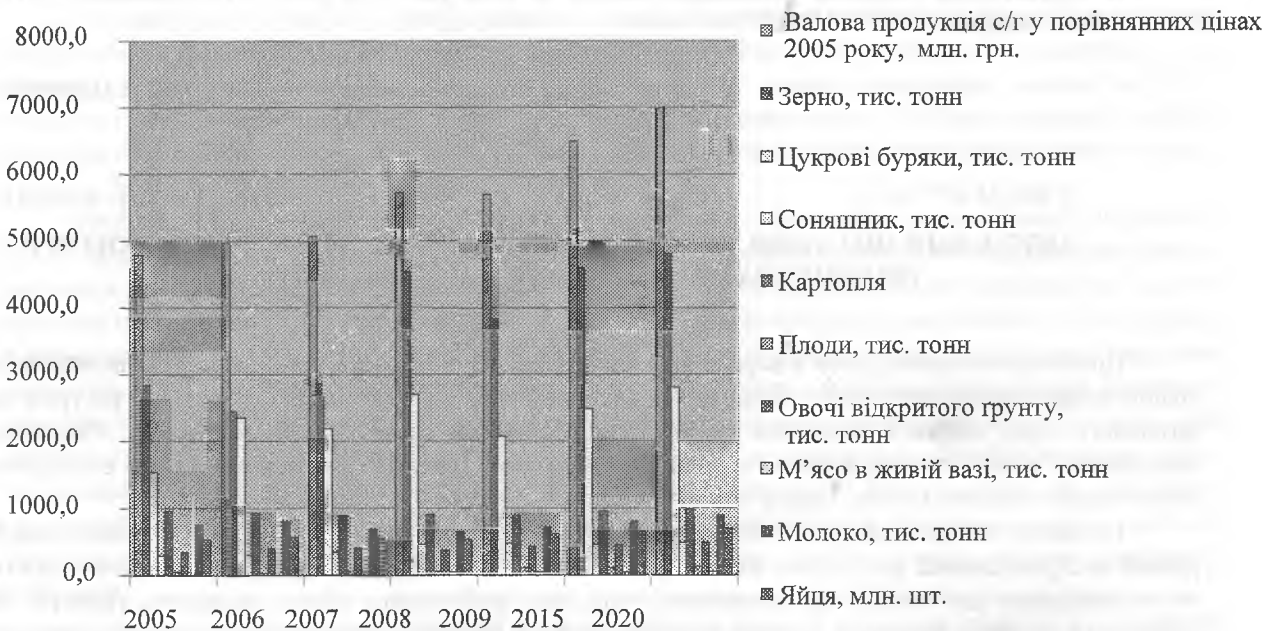

Рис. 2. Динаміка основних показників розвитку аграрного сектора Полтавської області
Джерело: [розроблено автором на основі даних Держкомстату України]

Харчова промисловість потребує дієвої підтримки з боку держави і самих підприємств, які будуть сприяти збереженню продовольчої незалежності та використанню нових технологій, формуватимуть продовольчу безпеку країни. Вважаємо, що одним з основних напрямків підвищення ефективності діяльності в харчовій промисловості Полтавського регіону є розвиток інтеграційних зв'язків та побудова на їх основі інтегрованих агропромислових об'єднань.

На нашу думку, ключовими галузями сільського господарства Полтавського регіону є: рослинництво (зернове господарство, технічні та кормові культури); тваринництво (свинарство, молочне скотарство). Ці галузі, займаючи традиційно найбільш вагомую частку у структурі валової продукції галузі та у споживанні населення регіону, потребують першочергової та пріоритетної уваги. Необхідно на підставі наукових досліджень, розробити пропозиції щодо розвитку сільського господарства, відповідно до світових вимог в інтересах держави.

Література

1. Симоненко В.К. Регіональна політика: системний підхід / В.К. Симоненко // Економіка України. – 1996. – №6. – С. 31-37.
2. Дейнеко Л.В. Економічні проблеми розвитку харчової промисловості України та її регіонів 2000 року [Електронний ресурс]: автореф. дис. на здобуття ступеня д-ра екон. наук: 08.10.01 / Людмила Вікторівна Дейнеко. – К., 2000. – Режим доступу : <http://dissert.com.ua/contents/34494.html>.
3. Дейнеко Л. Розвиток стратегічного потенціалу харчової промисловості України /Л. Дейнеко, П. Купчак // Харчова і переробна промисловість. – 2009. – №6. – С. 5-9.
4. Хареба В. Наукове забезпечення розвитку харчової і переробної промисловості України / В. Хареба // Харчова і переробна промисловість. – 2009. – № 2– 3(354). – С. 4-7.
5. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии : учебник для вузов / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд; пер. с англ.; под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Пістун М.Д. Географія агропромислових комплексів: навч. пос. / М.Д. Пістун, В.О. Гуцал, Н.І. Проводар. – К.: Либідь, 1997. – 200 с.
8. Статистичний щорічник Полтавської області за 2010 рік / за редакцією Л.М. Безхлібняка. – Полтава, 2011. – 408 с.
9. Кушнір Л.М. Особливості сучасного стану галузевої структури господарського комплексу Полтавської області / Л.М. Кушнір, С.М. Шевчук // Науковий часопис. – Географія і сучасність. – 2009. – № 12 (22). – С.80-90.
10. Статистичний щорічник Полтавської області за 2009 рік / [за ред. Т.Л. Бугайченко] – П.: «Полтавський літератор», 2010. – 415 с.

Рецензент докт. екон. наук, професор А.Ф. Шевченко

13:338.24(477.74)

Балджи М.Д., к.геогр.н.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Проблема охорони здоров'я вкрай необхідні для сучасної України, адже економічний розвиток країни тісним чином пов'язаний з наявністю працездатного населення, кількістю трудових ресурсів та загального стану здоров'я населення. У Програмі економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» закладено основи розбудови якісно нової системи охорони здоров'я [1].

Головною метою реформи є побудова такої моделі охорони здоров'я, яка б забезпечувала б рівний та справедливий доступ усіх членів суспільства до необхідних медичних послуг, високу якість та економічність цих послуг при збереженні соціально прийняттого обсягу державних гарантій. У 2006 році Кабінетом Міністрів України була затверджена Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року, яка визначила основні напрямки та механізми державної підтримки регіонів України. Для реалізації цілей державної регіональної політики були розроблені Стратегії регіонального розвитку, головною ціллю яких є визначення ключових проблем регіонального розвитку, пріоритетів регіональної політики з точки зору загальнонаціональних потреб та інтересів на період до 2015 року. У 2011 році була розроблена «Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2020 року» [2].

Її стратегічною метою є досягнення європейських стандартів життя населення та динамічного розвитку територіальної громади на основі визначених пріоритетів та консолідації зусиль влади, бізнесу і громадськості на їх реалізацію. В Стратегії підкреслено, що соціальній сфері належить провідне місце, адже людина знаходиться у центрі уваги та визначені основні умови забезпечення життєдіяльності і гармонійного розвитку особистості протягом життя кожного пересічного громадянина. Особливості демографічної ситуації та стану здоров'я населення, соціально-економічні зміни, нові вимоги до якості й обсягів медичної допомоги та способу життя громадян мають отримати адекватне відображення в пріоритетних напрямках управління економікою охорони здоров'я на регіональному рівні.

Питання охорони здоров'я широко розглядається у вітчизняній науковій літературі. Так, Н. Солоненко було впорядковано основні положення економіки охорони здоров'я [3]; В.М. Лехан та В.М. Рудий запропонували шляхи розвитку охорони здоров'я [4]; В.М. Лехан, Г.О. Слабкий Г.О. та М.В. Шевченко розробили стратегію розвитку системи охорони здоров'я [5].

Поряд з вищевказаними напрацюваннями, питання управління економікою охорони здоров'я на регіональному рівні залишаються відкритими.

Метою статті є обґрунтування системи управління економікою охорони здоров'я на прикладі Одеської області.

Одеська область за площею території та протяжністю – найбільша в Україні. Згідно даних Державного комітету статистики України, чисельність населення Одеської області, станом на 1 березня 2012 року становила 2 387 615 осіб, що складає 5,24% всього населення України [6]. За кількістю жителів область посідає шосте місце серед усіх регіонів України після Донецької,